

فهرست

صفحه	نام مقام	صفحه	نام مقام
۳۵	۱۴- سماع سه چار	۱۹	۱- الون
۳۶	۱۵- جنگه را	۲۰	۲- طرز یاری
۳۷	۱۶- جلوشاهی سحری	۲۱	۳- بایه بایه
۴۰	۱۷- غریبی	۲۲	۴- دوواله
۴۱	۱۸- پاوه موری	۲۴	۵- کُل و دره
۴۲	۱۹- طرز رستم	۲۶	۶- ساروخانی
۴۴	۲۰- باریه	۲۷	۷- خان امیری
۴۶	۲۱- سر طرز	۲۸	۸- جلوشاهی پیشواز جانان
۴۹	۲۲- هجرانی	۳۰	۹- گل و خار
۵۰	۲۳- سوار سوار	۳۱	۱۰- سحری
۵۱	۲۴- مجنونی	۳۲	۱۱- سماع سملی
۵۲	۲۵- قطار	۳۳	۱۲- سماع بال و شان
		۳۴	۱۳- سماع پروانه

مقدمه

در ابتدا باید گفت، ساز کهن تنبور با فرهنگی چند هزار ساله روایت‌گر اصالت و هویت گسترده‌ی جغرافیایی وسیعی است که نغمات و آواهایش که هر یک مسخ‌کننده روح و روان آدمی هستند در بستر زمان صیقل خورده‌اند و رنگ و بوی کهن و اصیل خود را به خوبی حفظ کرده‌اند.

مقام‌های اصیل تنبور تاکنون به روش سینه به سینه انتقال یافته و کاملاً شفاهی بوده‌اند و لحن مقام‌ها بیشتر حالت آوازگونه داشته و شیوه و سبک‌های مناطق و حوزه‌های مختلف، هم از نظر اجرا و هم از نظر خوانش با یکدیگر متفاوت‌اند به طوری که حتی داخل حوزه‌های جغرافیایی ثابت، با تعدد اجرا و خوانش‌های مختلفی روبه‌رو هستیم. از این رو بر آن شدم که با توجه به مناطق مختلف و تسلط هر یک بر اجرای مقام‌های گوناگون، گزینش‌هایی انجام داده و از داخل آن، کلیتی جامع بیرون کشیده و به رشته تحریر درآورم. جهت سهولت کار برای هنرجویان و تحلیل‌گران موسیقی، از حداقل علامت‌های موجود استفاده شده تا پیچیدگی و ابهام در آوانگاری موجود نباشد و با حداقل شناخت از نت و علامت‌ها بتوان مقام‌ها را اجرا نمود.

یقیناً تبدیل مکتب شفاهی و ایجاد رپرتوار مدوّن، راهی برای شناخت بهتر، آموزش بهتر و همچنین تحلیل دقیق‌تر ساز تنبور باز خواهد کرد. امید است این مجموعه بتواند در راستای آموزش بهتر و دقیق‌تر مقام‌ها، کمکی به هنرجویان و همچنین راهگشای شناخت و درک صحیح‌تر پژوهشگران تنبور باشد و بنده حقیر آدای دینی هر چند کوچک نسبت به تنبور کرده باشم.

رضا علی آبادی

تهران تابستان ۱۳۹۵

لغت "مقام" که امروزه مصطلح شده و بیشتر به کار می‌رود، شاید از موزیسین‌ها و پژوهشگران به تمامی اساتید حوزه نواحی انتقال یافته و آن‌ها تحت تاثیر سازمقامی، لغت "مقام" را استفاده می‌کنند. اما در گذشته "مقام" را "نظم" می‌گفتند. در واقع شاید دسته بندی نظم‌های تنبور، صحیح‌تر باشد و حتی اگر دقیق‌تر جستجو کنیم شاید همین دسته بندی نیز حاصل تحقیق پژوهشگران بوده و در گذشته مرز مشخصی وجود نداشته است. به هر روی در زیر توضیحاتی را پیرامون این موضوع مطرح خواهیم نمود.

مقام‌های مجلسی

با توجه به قدمت تنبور و این موضوع که تنبور اولین ساز مرجع بوده است، از طریق بررسی موسیقی آدوار گذشته و یافتن ویژگی‌های آن دوره مطمئناً ویژگی مقام‌های مجلسی تنبور را بهتر خواهیم شناخت.

در دوره هخامنشیان موسیقی کارکرد غیرحرفه‌ای، بزمی، آیینی و رزمی داشته و در دوره بعد از آن (دوره ساسانی) که موسیقی جایگاه خاصی پیدا می‌کند و موزیسین‌ها در طبقه اجتماعی خاصی قرار می‌گیرند، موسیقی، جدی‌تر پیگیری می‌شود و دسته بندی "مدها" شکل می‌گیرد. با بررسی مدها ویژگی‌هایی بدست می‌آید: مدها در چند نغمه مشخص می‌گردند، عنصر تکرار الگوی ملودی بسیار دیده می‌شود و دوره‌ها غالباً کوتاه هستند.

مقام‌های مجلسی تنبور بسیاری از این ویژگی‌ها را در خود دارند و می‌توان آن‌ها را در زمره‌ی نظم‌ها و مقام‌های بالا قرارداد. نوع جمله بندی مقام‌های مجلسی، نوع تحریرها در خوانش که از آواز "هوره" تأثیر بسیاری پذیرفته و وجود پرده و نیم‌پرده‌های پشت هم در اجرا، همه و همه از نظر شنیداری الحانی سنگین را به وجود می‌آورند که جذبه‌ی فراوانی برای مردمان امروز به همراه دارند.

این مقام‌ها حالات مختلف احساسی مانند غربت، هجر و عشق را تداعی می‌کنند و به فراخور موقعیت به همراه اشعاری با مضامین مرتبط، به اوج اثرگذاری خود می‌رسند.

مقام‌های حقانی

در طول تاریخ، هنر همواره تحت تأثیر فرهنگ جوامع و جنبش‌های فکری و مکاتب مختلف بوده است. در این جا می‌توان نقش بسیار پُررنگ و گره خورده‌ی فرهنگ غنی و پُر مغز یارسان را بر ساز تنبور مشاهده کرد. تنبور در تمام طول تاریخ باری عرفانی بر دوش خود حمل کرده و گواه این مطلب اشعار بزرگان ادب در پیرامون این ساز بوده است.

در نقطه‌ای از تاریخ، تنبور، ساز آیینی "یارسان" می‌گردد (در نزد یارسان اعتقاد بر این است که از روز ازل این اتفاق افتاده است) و هرچه از نظر محتوا دارد در اختیار آیین می‌گذارد و آیین هم ساز را از نظر محتوا غنی ساخته و این دو در تار و پود هم تنیده شده‌اند به طوری که جدا کردن این دو و انفصال آن‌ها ناممکن گشته است. تنبور تنها ساز نیست که اجازه ورود به مراسم مذهبی یارسان را دارد و ذکرهای حقانی نیز تنها با تنبور اجرا می‌گردند.

طرزیاری

The musical score is written in 8/8 time and consists of several staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one flat (B-flat), and a common time signature of 8/8. It features a sequence of eighth notes with accents (^) and slurs, and some notes are marked with 'V' (accents) and 'T' (trills). The second staff contains a boxed section with a '2' above it, indicating a second ending. The third staff continues the melodic line with similar articulation. The fourth staff has a boxed section with a '3' above it, indicating a triplet. The fifth staff has a boxed section with a '2' above it, indicating a second ending. The sixth staff is a continuation of the melodic line, ending with a double bar line. The score uses various rhythmic values including eighth and sixteenth notes, and rests.

مقام طرزیاری (کوک شیخ امیری): از مقام های حقانی تنبور است.

ساروخانی

The musical score is written in 8/8 time and consists of six staves. The key signature has two flats (B-flat and E-flat). The notation includes various rhythmic and melodic markings such as accents (^), slurs, and dynamic markings (V). Some measures are boxed, and some have numbers above them (3, 8, 2, 4, 3, 8) indicating specific rhythmic patterns or phrasing. The score concludes with a double bar line.

Shiraz-Beethoven.ir

ساروخانی: این مقام جزو مقام‌های مجلسی و کهن تنبور است و به یکی از مشاهیر موسیقی کُرد به نام ساروخان منسوب است. حالت آن حماسی و باشکوه است.

جلو شاہی سحری

The image displays a musical score for the piece 'Ghulo Shahi Sahri'. The score is written in a single system with ten staves, all in the treble clef. The key signature consists of two flats (B-flat and E-flat), and the time signature is 4/4. The notation includes a variety of rhythmic patterns, primarily eighth and sixteenth notes, often beamed together. Above the notes, there are several musical symbols: 'V' (likely indicating a vibrato or a specific articulation), '^' (an accent), and 'T' (a trill). The score is divided into measures by vertical bar lines, with repeat signs (double dots with a slash) appearing at the end of several measures. The overall style is characteristic of traditional South Asian or Middle Eastern music.